

Példakép-e még a Nyugat?

A magyar kormánynak az EU-val szembeni kritikus politikájából és a hazai közvéleményben terjedő EU-ellenzemből Szilágyi Ákos (HVG 2013. augusztus 10.) drasztikus következtetést von le. Az orosz történelemből felidézve a szlavofil-zapadnyik vitákat azt írja, hogy ami ma Oroszországban és Magyarországon megvalósul, az inkább orosz mint demokrácia és inkább magyar mint demokrácia, ugyanúgy, mint száz évvel ezelőtt. Továbbá „Magyarország képében az orosz típusú szuverén demokrácia úgyszólván már a spájzban, vagyis az unióban van“. E sommás megállapítás és az utána következő szidalom-füzérek háttérében két ítélet áll: (1) a Nyugat (Nyugat-Európa) ma is ugyanolyan progresszív szerepet játszik a világban, mint Nagy Péter idején, majd pedig a XIX. és XX. században, tehát feltétel nélküli igazodási pontnak fogadandó el, (2) a mai magyar politika retrográd, szembefordul a progresszió fővonalával. Cikke olvastán inkább az fordult meg a fejemben, hogy Szilágyi Ákos az, aki leragadt a XIX. századi zapadnyik-szlavofil vitánál és nem követi a mai fejleményeket.

Nyugat-Európa megtagadta keresztény gyökereit és egy doktriner egyenlőség-fogalom, valamint a túlhajtott tolerancia jegyében olyan túlzásokba esik, melyek a magam és sok más kelet-európai szemében abnormitást és degenerálódást jelentenek. Ide sorolom a homoszexuálisok számára lehetővé tett örökbefogadást, azt, hogy kitalálták a „társadalmi” nemet, majd pedig azt egyéni választás kérdésévé teszik, külön öltözők és toalették létesítését a „bizonytalanok“ számára, a „szoknyás napokat“ a svéd óvodákban, a nemzeti önfeladást a bevándorlók másságának tisztelete okán, vagy például azt a legutóbbi európai-bírósági döntést, hogy a tényleges életfogytiglan sérti az elítéltek „emberi méltóságát“, és még sok minden mást. Azt is elfogadhatatlannak tartom, hogy miközben e szép, új Európában a másság (és lassan ebbe már a bűnözőket is beleértik¹) szinte kultikus imádat tárgya lesz, a nemzetiségek másságát nagy ívben elhanyagolják, és szinte a többségi állam kényétől-kedvétől függ a nemzeti kisebbségek sorsa. Ez aztán a Parodisztán, és nem Magyarország! Ezek eredménye a csökkenő népesség, a fokozódó bevándorlás és az elveszöben lévő európai arculat. Ráadásul Európa a gazdaságban sem sikeres. Azon ugyan még vitatkozhatunk, hogy a nagyobb adag vállalkozói kapitalizmus, vagy a megreformált skandináv jóléti modellek lennének a követendő példák, de tény, hogy Európa súlyosan lemarad a világgazdasági versenyben. Nyugat-Európa tehát már semmiképpen sem tekinthető olyan példaképnek, amilyen még a múlt század közepén is volt.

Szembefordulást jelent-e a progresszióval a mai Magyarország, pontosabban az Orbán-kormány, Szilágyi Ákos paródiájában mindennek mássága, Parodisztán? (Utóljára talán Ady ostromozta ilyen vehemensen saját fajtáját; meg kell adni, a szerző nincs híján az ambíciónak.) Először is látni kell, hogy az elmúlt két évtized világgazdasági sikerei főként az autokratikus politikai rendszerekhez kötődtek, és – legyünk tárgyilagosak – a versenyképességi rangsorokban a skandinávok is az élen járnak. De megengedhetetlen leegyszerűsítésnek tartom, ha valaki – minden hátterelemzés híján – eleve elutasítja a gazdasági stabilizálás és versenyképesség-növelés autokratikus útját. (Fanyalozhatunk például a kínai politikai rendszer hiányosságain, de kb. 300 millió ember annak köszönheti, hogy megelhetéshez jutott.) Ha a nyugat-európai politikai változásokat eltévelyedésnek és degenerálódásnak tartjuk (amik is valójában), a gazdasági sikereket hozó politikai rendszereket óvatosabban kell megítélnünk. (A skandinávok gazdasági sikereit nem értékrendjük egyes abszurditásaival, hanem gazdaságpolitikájuk jellemzőivel hozom összefüggésbe.)

¹ Lásd a francia liberálisok legutóbbi tervét a börtönbüntetés szinte felfüggesztésére az öt éves ítéletekig.

Kelet-Európának aligha volt Vaclav Klausnál EU-ellenesebb vezetője; őrá annak idején vajon miért nem sütötte senki a nacionalista Nyugat-ellenesség bélyegét? És hová soroljuk a brit, majd a holland kormány legutóbbi tiltakozásait a brüsszeli Bizottság hatalmi koncentrációja és föderációs tervei ellen? És miért csak Oroszországot és minket pécézett ki Szilágyi Ákos? Merkel hitlerezése és az EU-zászlók égetése a déli periférián vajon nem a nyugati értékek megtagadását jelenti? Szilágyi Ákos elméjében egy idealizált Nyugat és egy idealizált Európai Unió él, mely ellen bármilyen szembefordulás és kifogás – de csak akkor, ha azt Magyarország követi el – bezárkózó maradiság.

E felmagasztalt értékrendű nyugati mintaállamok – miközben tudati szinten a nemzeti önfeladás útjára léptek – gazdaságilag szemérmetlenül kifosztják a perifériát. (Úgy látszik, elkerülte a cikkíró figyelmét az az információtömeg, mely bizonyítja e kétoldalú kapcsolatok súlyosan egyenlőtlen, a nyugatiaknak kedvező voltát.) Az embernek a magát kényesen úriembernek tartó Tanner John jut eszébe, Bernard Shaw figurája, aki imígyen tett hitvallást: „bankár vagyok, és abból élek, hogy kifosztom a szegényeket“. Szánalmas dolog populistának, kapitalizmus- és Nyugat-ellenesnek, valamint bezárkózónak bélyegezni egy olyan kormányt, amely ez ellen tenni kíván valamit. (Mellesleg ez a bezárkózó, önmagába forduló ország a világ tíz legnyitottabb gazdasága közé tartozik.)

A cikkíró egy Tárki-felmérésre is hivatkozik, mely Magyarországot „a világ értéktérképén sok tekintetben a nyugati keresztény kultúrkör szélén, egy zárt, magába forduló társadalomként helyezi el“. Ha a Nyugat degenerálódó értékrendje a viszonyítási alap, ez bizonyára így van. És akkor is, ha az lenne a normál állapot, hogy hagyjuk magunkat kifosztani. Mellesleg megjegyezve az értékek tartós jellemzők, nem változnak egyik évről a másikra, illetően alakulásuk legkevésbé a három éve tartó Fidesz-kormányzás számlájára írható.

Szilágyi Ákos dühödt nemzeti-érzés ellenességére kár időt pocsékolni. Legfeljebb annyit, hogy Illyésre emlékeztetünk: a nacionalizmus jogsértés, a patriotizmus jogföltés. És még annyit, hogy Japán és az ázsiai kistigrisek második világháború utáni gazdasági felzárkózásában kiemelkedően fontos szerepet játszott a nemzeti piac és az ipar védelme és támogatása; a gazdasági sikerekben fontos szerepet játszott a nemzeti öntudat. Sportsikereink és törekvéseink szidalma pedig egyszerűen gyalázat. Egy irodalmár ne értené, hogy az emberi élet kiteljesedésében milyen szerepet játszanak a művészetek és a sport? És hogy e rossz egészségi és tudati állapotú népnek a „kezelésében“ mit jelenthetnek a sportsikerek és a sportolás? Ne hallott volna Kopp Mária munkásságáról?

A múlt tárházából előásott zapadnyik-szlavofil ellentét siralmas aktualizálási kísérlet. De ha mindenképpen ragaszkodunk a korábbi elméletekhez, sokkal találóbb Hilferding mindent behálózó finánciókéje, vagy például Rosa Luxemburg azon meglátása, hogy a tőke addig terjeszkedik, amíg mindent uralma alá nem hajt. (Ennek vagyunk folyamatosan tanúi: először a távoli kontinenseket és országokat, majd családi és magánéletünket.) Hogyan tekinthetünk egy olyan Nyugat-Európát példaképnek, amely a globalizációs gyarmatosítás megtestesítője? Ami pedig az értékeket illeti, azt hiszem, most vagyunk tanúi Spengler jóslatának, a Nyugat alkonyának.

Bp, 2013 aug. 17.

Kiss Károly
közgazdász